

Her taraf

EDİTÖR: MARKAR ESAYAN
hertaraf@taraf.com.tr

(Halil Berktaş'a Cevap-1)

Hem dersini bilmiyor, hem de geveze herkesten...

PROF. DR. AYHAN AKTAR
İstanbul Bilgi Üniversitesi
aktar2004@ttmail.com

Halil Berktaş'ın Yüzbaşı Sarkis Torosyan'ın *Çanakkale'den Filistin Cephesine* (İletişim, 2012) başlıklı anıları hakkında yazmış olduğu 13 yazıyı okudum. Ülkemizde açık grevleri ve başkanlık sistemi tartışmaları gibi önemli konular varken bir kitaba (ve özellikle bendenize!) bu kadar kafayı takmasına sevinmem mi gerekir bilemiyorum. Yine de kitabın tanıtımını yaptığı için kendisine teşekkür ediyorum.

Yaklaşık iki buçuk yıl önce, benzeniz bu kitabın İngilizcesini tanıtmak amacıyla bir yazı yazmıştım (*Tarf*, 22 Mart 2010). Yazım yayımlandıktan sonra Çanakkale savaşları meraklısı iki akademisyen dostum (Boğaziçi'nden Doç. Dr. Gün Kut ve Sabancı'dan Dr. Hakan Erdem)

beni arayarak kitabın fotokopisini rica ettiler. Hemen yaptırıp yolladım. Ne yazık ki Halil'den böyle bir talep gelmedi!

Sonra Halil Berktaş köşesinde "*From Dardanelles to Palestine*" kitabını

bilmiyordum; şimdi bulup okuyacağım" diye başlayan bir yazı yazdı. İsminin önünde "doçent" unvanı bulunan birisi kitabı daha görmeden mahkûm ediyordu (Halil Berktaş, Deniz

Baykal'dan sonra sosyal bilimlerde ülkemizin en kıdemli doçentidir!). Zahmet edip kitabı okumuş ve çekincelerini yazmış olsa, saygı duyardım. Cevap yazımı şöyle bitirmiştik: "Bu yazıyı yazma nedenim şudur: Devlet eliyle ismi tarihten silinmiş olan bir savaş kahramanının, yazdığı hâtrâtın inandırıcılığını - hem de okunmadan (!) - sorgulanmasına gönülüm razı olmadı."

O yazı Halil'i pek rahatsız etmiş olmalı ki kitap çıktıktan sonra da hâlâ 2010'daki yazıma cevap vermeye çalışıyordu. Kin ve nefret kusarak, benim "bilimsel namustan yoksun" biri olduğumu iddia ederek, hezeyan hâlinde üst üste yazılar yazdı. Yüzbaşı Torosyan'ın anılarının "düzmece ve kurmaca" olduğunu ispat etmeye çalışıyor, fakat Torosyan'ın anlatısını doğru dürüst tartışmıyordu. Torosyan'ın anılarında Enver Paşa ile görüşmesinin anlatıldığı bölüme

bakmış, gerisini okumamıştı bile! Kitaba sadece göz attığı için, Torosyan'ın 1918'de Filistin'de Yıldırım Ordularından bir süvari alayı olarak bahsettiğini söylüyor. Halbuki söz konusu olan Yıldırım Orduları bünyesindeki bir süvari alayıdır. Böylesine gevezeliklerle dolu 13 yazı!

Benim yazdığım giriş yazısındaki Çanakkale'deki 19 Şubat 1915 bombardımanı,

Captain Torossian in Constantinople, June, 1915.

Ertuğrul Tabyası ve Enver Paşa'nın Torosyan'a verdiği belge üzerine saplantılı bir biçimde yoğunlaşıyor. Ama maalesef, benim giriş yazımın da tümünü okumamış. Çünkü kitabın ilk baskısında İngilizce orijinal alt başlığını Türk okurundan

sakladığını iddia ediyor. Halbuki, giriş yazısının 2 numaralı dipnotuna baksaydık, İngilizce alt başlığın tam olarak verildiğini görürdük!

Daha da eğlenceli kısmı şöyle. Berktaş, benim yazımı değerlendirirken şunları söylüyor:

"[AA] başka yayınlardaki batarya kadrolarına bakıyor; Torosyan'ın ismi yok görüyor musunuz, silmişler işte. 18 Mart'taki hasta-yaralı listelerine bakıyor ve gene yok; görüyor musunuz, oradan da silip çıkarmışlar" (3 Kasım). İtiraf ediyorum, Halil'in bahsettiği "hasta-yaralı listelerini" hiç görmedim! Dolayısıyla, varlığından dahi haberdar olmadığım bir kaynağı kullanmış olamam! Giriş yazımda böyle bir şey yok. Herhalde, 'Ayhan, muhakkak bakmıştır' deyip uyduruyor zavallı.

Otuz iki yıllık öğretim üyesiyim. Yüzlerce kez sınav sorusu hazırladım, binlerce sınav kağıdı okudum. Bir öğrencinin ders malzemesini okuyup okumadığını tespit etmek işimin parçasıdır. Yazdıklarına bakarak, Halil'in Yüzbaşı Torosyan'ın anılarını başından sonuna kadar okumadığı rahatlıkla söyleyebilirim! Ayıptır söylemesi, 'okuması olmayan' bir akademisyen 'kör TIR şoförü' veya 'topal balerin' gibi bir şeydir (Halil anlasın diye İngilizcesini yazalım: Oxyoron!). Halil'in yıllardır bir şey yazmadığını biliyoruz. Akademik nitelikteki en son kitabını 1983 yılında yayınlamıştı (o yıl doğan bebekler şimdi 29 yaşında!). Üniversitede bu tür hocalar çoktur. Sınıfa girip, asistanlık yıllarından kalma sararmış kağıtlara bakarak hep aynı hikâyeleri anlatırlar.

Peki, Halil bir şey okumadan nasıl bu kadar gevezelik yapabiliyor? Tabii ki mahalle gayretiyle! Halil'e yakın düşünen bölüm arkadaşı Dr. Hakan Erdem'in "Eski Defterler" programında (Ahaber, 6 Ekim) benimle olan tartışmasından veya notlarından faydalanarak bu yazıları döktürmüş olduğu anlaşılıyor. Ama takma akıl, işe yaramıyor. Yüzbaşı Torosyan'ın anıları hakkında Hakan da benzer fikirlerde sahip, fakat Halil'e nazaran daha ciddi bir akademisyen. Biraz da 'hamamın namusunu' (Sabancı Üniversitesi, Tarih Programı) kurtarmaya çalışıyor. Ne yapısın? Halil gibi 'okuması - yazması olmayan' biriyle aynı bölümde çalışmak sürekli radyasyona maruz kalmak gibi bir şey olmalı.

"Ayhan Aktar'ın yazısı Hertaraf sayfasının fiziki koşulları nedeniyle üç bölüm halinde art arda yayımlanacaktır."

Halil Berktaş, Yüzbaşı Torosyan'ın anılarının düzmece olduğunu kanıtlamaya çalışıyor ama...

Celladı seven biri var mıdır

CEM MURAT SOFUOĞLU
Avukat
sofuoğlu@yaho.com

Tanınmış ceza hukukçusu Beccaria şöyle der: "Ölüm cezası insanı daha iyi bir hale getirmemiştir." İnsan yaşamının sona erdiren ölüm cezası insanı daha iyi bir hale nasıl getirebilir ki? Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarından bu yana, 1926 ile 1984 yılları arasında ölüm cezasına çarptırılan ve cezaları infaz edilen çoğunluğu siyasal görüşleri nedeniyle idam edilen 443 kişi "daha iyi olabileme" fırsatını elde edemedi. Türkiye'de ölüm cezası daha çok askerî rejimlerin yönetiminde olduğu dönemlerde uygulandı. Ülkemizde ölüm cezasının uygulanmasına baktarsak, askerî rejim dönemlerinde ölüm cezasının uygulanma oranı yüzde 13,5 iken, sivil rejim döneminde bu oran yüzde 2'de kalmıştır. Bir iki istisna dışında, sivil rejimlerin ölüm cezasını uygulamayı tercih etmedikleri sonucunu çıkarabiliriz. 1965-1971 ve 1973-1980 yılları arasında seçimle başa gelmiş, demokratik hükümetlerin yönetiminde olduğu on beş yıllık dönemde, tek bir ölüm cezası bile uygulanmamış, infazlar esas olarak, askerî rejimlerin yönetiminde buldukları dönemlerde uygulanmıştır.

Ancak 1971 yılındaki askerî darbeden sonra darbeci generallerin etkisi ve tehdidi altında bulunan TBMM 14 kişinin ölüm cezasının

uygulanması kararını kabul etmiş ve bu kişiler -üçü siyasi suçlu- idam edilmişlerdir. 1960, 1971 ve 1980 yıllarında yönetimde bulunan askerî rejim dönemlerinde önce adı suçlular, ardından da siyasi suçlular idam edilmişlerdir. Buna göre, hayatta kalmak ya da idam edilmek, rejimin siyasi yapısıyla doğrudan bağlantılıydı. Sonuçta eğer, bu dönemlerde askerî yönetimler olmamış olsaydı, bu insanlar belki hala hayatta olacaktı, çünkü 1964 yılından itibaren TBMM, mahkemeleri vermiş oldukları ölüm cezalarının infazı için yasa çıkartmamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca, 16 TBMM üyesi milletvekili idam edilmiştir. Bunlardan 13'ü, 1923-1926 yılları arasında faaliyet gösteren İstiklal Mahkemeleri tarafından verilen ölüm cezalarına istinaden gerçekleştirilmiştir. Başbakan Adnan Menderes, Dışişleri Bakanı Fatih Rüştü Zorlu ve Maliye Bakanı Hasan Polatkan ise, 1960 askerî darbesi tarafından kurulan bir olağanüstü mahkeme tarafından ölüm cezasına çarptırılmış ve cezaları infaz olunmuştur. Türkiye halen, bir başbakanı ve iki bakanı asmanın rahatsızlığını yaşamaktadır. İdam edilen bu üç insanın suçları siyasiydi ve modern ceza hukukunda, siyasi suçlara karşılık bir ceza mevcut değildir.

1990 yılında ise, TBMM ölüm cezasına çarptırılan bu üç siyaset adamına itibarlarını geri veren bir kanun yayımladı. İdam edildikleri adada bulunan

mezarları, büyük bir törenle İstanbul'daki bir anıt mezara nakledildi. 1972 yılında askerî yönetim döneminde idam edilen 14 kişinin arasında üç aşırı solcu genç de vardı. Sıkıyönetim mahkemesi tarafından verilen ölüm cezaları infaz edilen Deniz Gezmiş, Yusuf İnan ve Hüseyin Aslan hiç cinayet işlememişlerdi. O dönemde darbeci generaller kapatmakla tehdit etmişlerdir. Darbecilerin etkisi altındaki Meclis de bu üç gencin ölüm cezası kararını tasdik etmiştir.

Bu üç genç adam, üzerlerine

Türkiye tarihinde 16 TBMM üyesi milletvekili idam edilmiştir

isnat olunan suçlardan dolayı bugün yargılanmış olsalardı, en fazla 5 yıllık bir hapis cezasıyla cezalandırılacak ve bugüne kadar birçok defa çıkarılmış olan genel afkar neticesinde, çoktan hapisten çıkmış olacaktı. İdamlar için evet oyu kullanan siyasi partinin lideri ve sonradan cumhurbaşkanı olan Süleyman Demirel, kendisiyle yapılan bir söyleşide söz konusu olayla ilgili olarak sorular bir soruya şu yanıtı vermiştir: "O dönemin koşulları, bu idamların infazını gerektiriyordu. Parlamento'daki

çoğunluk partisine mensup olan ve idamların infazı için evet oyu kullanan bir eski parlamenter ise, aynı soruya "hata yaptım" yanıtını vermiştir.

Türkiye kamuoyu, 1980 askerî darbesinin lideri Kenan Evren'in ölüm cezasıyla ilgili söylemiş olduğu şu sözleri halen hatırlamaktadır: "Bunları asmayalım da besleyelim mi?" Halen hayatta olan Kenan Evren, AB süreciyle ilgili olarak vermiş olduğu bir demeçteyse, ölüm cezasına karşı olduğunu belirtmiştir. Bu arada, Kenan Evren'in devlet başkanı olduğu 12 Eylül 1980 ile 1983 arasında, 48 kişinin idam edilmiş olduğunu da belirtmek gerekir.

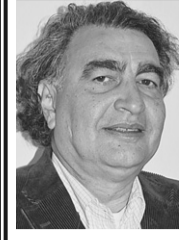
Askerî yönetimden sivil yönetime geçtikten hemen sonra, 1984 yılında seçimle işbaşına gelmiş bir hükümet döneminde, Türkiye Cumhuriyet tarihinin son iki ölüm cezası infaz edildi. Bu infazların ardından Türkiye, ölüm cezasının uygulaması konusunda moratoryum ilan etti ve tüm ölüm cezalarının uygulanmasını durdurdu.

1999 yılında gerçekleştirilen Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin AB'ye aday ülke olduğunun ilan edilmesinin ardından AB komisyonu, Türkiye'nin yapması gereken yasal değişiklikleri içeren Katılım Ortaklığı Belgesi (KOB) hazırladı. AB Komisyonu'nun, Türkiye'nin yerine getirmesini istediği yasal değişiklikler arasında, ölüm cezasının kaldırılması talebi de vardı. Hükümet KOB'a karşılık hazırlamış olduğu Ulusal

Program ile ölüm cezasının kaldırılacağına vaat etti ve hemen ardından, Ağustos 2002'de ölüm ceza yasasını yasamızdan çıkarttı. Hükümet daha sonra, Ocak 2003'te Avrupa Konseyi'nin, ölüm cezasının uygulanmayacağına ilişkin Protokolü'nü imzaladı. (6.Nolu Protokol.)

Hükümet 9 Ocak 2004 tarihinde, savaş zamanında da ölüm cezasının uygulanmasının kaldırılmasına ilişkin, Avrupa Konseyi'nin 13 No'lu Protokolü'nü de imzaladı. Hemen ardından bu konuda tüm yasal değişiklikleri yaparak, ölüm cezasını tümüyle Türk hukuk sisteminden çıkarmış oldu. Bu arada Türkiye Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 2 Nolu Protokolü'ne de taraf olarak ölüm cezasının kaldırılmasına ilişkin yükümlülük üstlenmiştir. Bütün bu yasal değişiklikler neticesinde ölüm cezası, kötü anılarla beraber artık tarihe mal olmuştur. Tüm bu uluslararası yükümlülükler ve ulusal mevzuatta yapılan köklü değişikliklerden sonra tekrar ölüm cezasını getirirsek, sanıyorduk dünyada bir ilki gerçekleştirmiş olacağız.

Beccaria "*Celladı seven biri var mıdır?*" der. *Kamuoyuna yansın demecilerden AK Parti'nin çok sevmediğini anlıyoruz. Sanıyoruz Sayın Başbakan da çok sevmiyor ki, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Ek 6 ve 13 Nolu Protokollerini imzaladı. O halde neden sürekli ölüm cezasını getirmekten bahsediyor?*

MODERN ZAMANLAR
HADİ ULUENGİN

Muhteşem fetih

PARİS'te yaşayan Yunanlı bir arkadaşım var. İrena'yla yakınlığımız tarihe uzanır.

Ne Kıbrıs, ne Çardak, ne de "it dalası" aramızda kara kedi sokabilirdi.

Neysel, bir müddet önce karşılaştığımızda "dinle kardiya-mu" diye üzerime atladı.

Sonra da yarı şaka, yarı ciddi, "sizden kurtulduğumuzu zannediyordum ama işte bizi yine fethettiniz" deyip hızlı hızlı anlatmaya başladı.

MEĞER Atina'ya gitmeden önce randevularını Türk dizilerine göre ayarlıyormuş.

Kime telefon etse "o saatte olmaz" cevabını alıyormuş. "*Muhteşem Yüzyıl*" a, "*Aşk-ı Memnu*" ya yahut başka bir "made in Turkey" prodüksiyona bakacaklarını söylüyorlarmış.

Sonra da ekledi: "Tavernalar dâhil bütün şehirde hayat duruyor. Akropol yıkılsa ekranın önünden kalkmayacaklar. De vre kardiya-mu, bunun adı fetih değil de nedir?"

TAHMİN etmişsinizdir, yukarıdaki anekdotu Başbakan Erdoğan'ın aynı "*Muhteşem Yüzyıl*" dizisine ilişkin olarak yaptığı son "muhteşem" (!) çıkıştan dolayı anlattım.

İnanılacak gibi değil! Diyelim ki senaryoyu eleştirdi. Hadi bir derece kadar amenna!

Fakat "*cezaî müeyyide*" (!) için yargıçları görevle çağırmasını ne buyrulur?

Bu nasil bir otoriter zihniyettir! Bu ne menem bir zaptı anlayıştır!

Her filmin, her müziğin, her kitabın Jdanov veya Goebbels'ten cezası aldıktan sonra yayımlanabildiği Stalin Rusya'sında yahut Hitler Almanya'sında mı yaşıyoruz?

Artık ekran yapıtları bile iktidar önderinin tarih anlayışına göre mi vizyona girecek?

Üstelik Başbakan'ın efsane kıldığı o tarih anlayışından bakıldığı takdirde bile, gerçeği ister yansıtınlar, ister çarpıtsınlar, dizileri afroz etmek değil öpüp başa koymak gerekiyor!

EVET, öpüp başa koymak gerekiyor, çünkü İrena Yunanistan'daki "*Türkomania*"yı kastederek "fetih" ifadesini kullanırken aslında doğru bir olguyu vurgulamış oluyordu.

Eğer Orta Doğu'dan Orta Asya'ya ve Mağrip'ten Balkan'a Türk prodüksiyonları seyreden insan sayısı yüz elli milyon civarında hesaplanıyorsa, bu, muazzam bir başarıdır!

Hadi "*emperyal kültür*" gibi belki abartılı kaçacak bir deyim kullanmayayım.

Fakat şu kesin ki birer "popüler kültür" yansıması olarak oralar giden yerli yapımlar sihirli kutudaki kurgunun, senaryonun, entrikanın haydi haydi ötesine taşıyorlar.

Bütün altıyapısıyla ve bütün bilinçaltıyla bir Türkiye ve Türklük imajı şırıngalıyorlar.

Arabî çocuklar çat pat *Dede Korkut* lisansı öğrenmeye başlıyorlar; Suudi kadınlar kocalarını veya sevgililerini seçmek özgürlüğüne sahip Türk kadınlarına imreniyorlar; Kazak veya Arnavut aileler de ilk fırsatta dizideki Antalya otelinde tatil yapmaya hevesleniyorlar.

Ve bunun adı bir anlamda, Helen arkadaşımın zikrettiği o "fetih" in ta kendisidir!

NİTEKİM hatırlatayım. 2. Savaş bitiminde ABD "*Marschal Planı*"yla Avrupa'ya yardım akıttırken tek, ama tek bir şart koşmuştu: Sinemaların Hollywood filmlerine açılması!

"Amerikan hayat tarzı"nın Yaşlı Kıta'ya sirayet etmesi bu sayede başladı ve sürdü. Hiçbir Beyaz Saray önderi de "*Rüzgâr Gibi Geçti*"nin senaryosunda İç Savaş tahrif ediliyor diye kıyameti kopartmadı. Hele hele yargıyı görevle çağırması asla düşünmedi.

Aksine, içerik ve şekil ne olursa olsun "kültürel fetih" e zemin yarattığı içindir ki "beyaz perde serbesfisi" Washington'un hür ticaret kavramında hep birinci ilkeyi oluşturdu.

Blucin pantolon James Dean, rock müzik de Elvis Presley imajıyla tahakküm kurdu. Eh, şimdi ekran dizileri sayesinde "at üstündeki ecdadın" bile fethedemediği yerlerin "fethi" ne (!) imkân doğmuşken sen kalk otoriter bir ceberutlukla "tarih zaptiesi" kesi!

O tarihe mi yanayım, yoksa liderini böyle bir zihniyetle donatan talihe mi yanayım? haduluengin@taraf.com.tr